

*Рекомендовано до поширення через мережу
Інтернет Вченою радою Державного
науково-дослідного інституту МВС України
(протокол № 6 від 28.10.2020 року)*

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Вербенський Михайло Георгійович – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор ДНДІ МВС України.

Криволапчук Володимир Олексійович – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор ДНДІ МВС України;

Опришко Ігор Віталійович – кандидат юридичних наук, доцент, с.н.с., заступник директора ДНДІ МВС України;

Рядінська Валерія Олександрівна – доктор юридичних наук, професор, завідувач науково-дослідної лабораторії проблем правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства ДНДІ МВС України;

Ангеленюк Анна-Марія Юріївна – кандидат юридичних наук, науковий співробітник науково-дослідної лабораторії проблем правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства ДНДІ МВС України;

Ірха Юрій Богданович – кандидат юридичних наук, заслужений юрист України, т.в.о. начальника 2-го науково-дослідного відділу науково-дослідної лабораторії проблем правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства ДНДІ МВС України;

Бочек Оксана Іванівна – науковий співробітник 2-го науково-дослідного відділу науково-дослідної лабораторії проблем правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства ДНДІ МВС України;

Колесник Вікторія Анатоліївна – науковий співробітник науково-дослідної лабораторії проблем правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства ДНДІ МВС України.

Актуальні проблеми впливу збройного конфлікту на Сході України на появу й поширення гендерно обумовленого насильства та забезпечення доступу до правосуддя: зб. тез наук. доп. наук.-практ. конф. (Київ, 18 верес. 2020 р.) [Електронне видання] / Упоряд.: М.Г. Вербенський, В.О. Рядінська, Ю.Б. Ірха, О.І. Бочек. Київ : ДНДІ МВС України, 2020. 609 с.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «**Актуальні проблеми впливу збройного конфлікту на Сході України на появу й поширення гендерно обумовленого насильства та забезпечення доступу до правосуддя**», яка відбулася 18 вересня 2020 року у заочній формі.

Видання розраховано на працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування, представників інститутів громадянського суспільства, науковців, викладачів, аспірантів, ад'юнктів, студентів, курсантів і широкого кола читачів, які цікавляться проблема забезпечення гендерної рівності та доступу до правосуддя. Матеріали конференції можуть бути використані у науково-дослідній роботі, навчальному процесі, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

Доповіді відтворені безпосередньо з оригіналів тез авторів, які несуть відповідальність за їх науковий зміст. Організаційний комітет залишає за собою право не поділяти думку авторів.

Коваленко Л.П., Григор'єва І.В. Вплив збройного конфлікту в Донецькій та Луганській областях на доступ до правосуддя	356
Задорожня Г.В., Задорожний Ю.А. До питання про здійснення правосуддя на Сході України.....	360
Кравченко І.М. Порівняльно-правове дослідження статусів «військовополонений» та «цивільний заручник» з огляду на проведення Операції Об'єднаних Сил (АТО) на Сході України.....	365
Фулей Т.І. Гендерна компетентність фахівців системи кримінального правосуддя як передумова належної кваліфікації сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом	373
Циганов О.Г., Дрозд В.Г. Правосуддя перехідного періоду та шляхи його запровадження в Україні для забезпечення виходу з кризи воєнного періоду	383
Яковлева В.С. Вплив збройного конфлікту на Сході України на незалежність судових органів	389
<i>Секція 5: Міжнародні стандарти і зарубіжний досвід протидії гендерно обумовленому насильству та забезпечення доступу до правосуддя в умовах збройного конфлікту.....</i>	<i>394</i>
Anosova Y. The legal obstacles with access to justice and necessary protection of victims of conflict-related sexual violence in Ukraine	394
Буличев А.О., Буличева Н.А. Позитивний досвід впровадження принципу гендерної рівності у діяльність армії США	399
Дудоров О.О. Окремі аспекти врахування міжнародних стандартів при вдосконаленні кримінального законодавства України про відповідальність за секс-делікти.....	404
Коваленко Л.П., Гаврилова А.В. Проблемні питання міжнародних стандартів протидії насильству в сім'ї.....	413
Коваленко Л.П., Макарець М.М. Зарубіжні стандарти щодо запобігання насильству стосовно жінок	419
Коваленко Л.П., Ревенко Д.-С.І. Міжнародний досвід у сфері гендерної рівності	423
Колесник В.А. Імплементация актів міжнародної організації праці щодо регулювання трудових відносин з жінкам у законодавство України	428
Кульчицька Л.О. Зарубіжний досвід гарантування права особи на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції	434
Макарова А.І. Гендерно зумовлене насильство у контексті правосуддя перехідного періоду	439

Буличев Андрій Олегович,
*начальник 1-го відділу науково-дослідної лабораторії проблем правового та
організаційного забезпечення діяльності Міністерства
Державного науково-дослідного інституту МВС України,
кандидат юридичних наук*

Буличева Наталья Анатоліївна,
*доцент кафедри публічного та приватного права
Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ДІЯЛЬНІСТЬ АРМІЇ США

Права і свободи людини – одна з основних категорій багатовікової історії політико-правової думки, яка розглядалась з позицій політичного, морального, філософського, релігійного, юридичного світогляду [1, с. 6].

Забезпечення захист прав і свобод людини є індикатором рівня становлення і розвитку людства як системи, що самоорганізується. Насамперед, йдеться про реалізацію потенціалу кожного члена суспільства, розвиток усіх його фізичних і духовних здібностей, творчого начала, перетворення особи на особистість, її актуалізацію, що дозволяє звільнити соціальну енергію особи та спрямувати її у належне русло [2, с. 14–15].

На порозі третього тисячоліття світова спільнота переживає низку кардинальних змін, однією з яких є перехід до нового типу культури, побудованої на принципах гендерної рівності [3, с. 3].

Надання жінкам більш широких можливостей, забезпечення їх гендерної рівності та незалежності, підвищення політичного, соціального й економічного статусу є важливою проблемою, яку намагаються вирішити практично усі країни світу. Водночас, обов'язковим у досягненні стійкого розвитку є збалансоване соціальне партнерство між жінками й чоловіками, яке потребує відповідних правових засобів врегулювання, що в свою чергу сприятиме реальному забезпеченню рівності громадян незалежно від будь-яких факторів.

Проблема гендерної рівності є одним із актуальних питань не тільки для України, а й для багатьох країн світу. Водночас у світі існує багато країн, які ведуть ефективну гендерну політику, у тому числі і в збройних силах, інших військових формуваннях, де питання гендерної рівності стоїть найбільш гостро.

Так, у Сполучених Штатах Америки (США) на законодавчому рівні присутність жінок в збройних силах сформувалося у середині ХХ століття, а саме, у 1948 році, коли жінкам було надано право нести службу у регулярних і резервних силах армії.

Натомість, ще під час Другої Світової війни більше тисячі льотчиць служили в спеціальних допоміжних службах військово-повітряних сил (ВПС). Вони переганяли літаки, займалися транспортними перевезеннями. Завдяки цьому чоловіки звільнялися для бойових ескадрилій. У 1976 році жінок почали приймати в академію ВПС США. Спочатку брали на допоміжні машини - транспортники, заправники. У 90-х всі обмеження були зняті, і жінки отримали доступ до бойових літаків.

Під час війни в Перській затоці (1991) жінки становили до 7% особового складу. Вони служили пілотами транспортних літаків, брали участь у розвідувальній діяльності, виконували медичні функції, керували артилерією, водили вантажівки, служили в підрозділах охорони і військової поліції, займалися постачанням та адміністративними функціями.

В цілому жінки займалися майже всім, крім безпосередньої участі у загальновійськовому бої. Як зазначалося вище, у 1993 році для жінок було знято заборону на участь у бойових діях у якості пілотів. Вони отримали можливість виконувати будь-які функції у ВПС США. Натомість, у 1994 році була введена заборона для жінок брати участь у прямих бойових діях на землі. Ця заборона діяла до 2013 року. Через два роки потому американські жінки-військовослужбовці отримали реальну можливість проходити службу у будь-яких підрозділах, без обмежень.

Сьогодні жінок можна побачити в кабінах і штурмовиків, і бойових вертольотів, і на найсучасніших винищувачах. Тільки в ВПС США (без урахування армійської авіації та моряків) нараховується близько 700 жінок-пілотів, близько 300 штурманів і близько 200 операторів бортового радіоелектронного обладнання. Велика частина служить в транспортній авіації, але близько 200 є і в тактичній.

Набув розголосу епізод під час вторгнення американців до Іраку у 2003 році. Капітан Кім Кемпбелл не відрізнялася богатырським статуою - 160 см росту і 50 кг ваги. Позивний у неї був «Killer Chick». 7 квітня 2003 року її штурмовик А-10, виконуючи бойове завдання над Багдадом, потрапив під вогонь зенітної артилерії. У літака виявився пошкоджений один з двигунів і були повністю виведені з ладу гідравлічні системи. Літак зберіг керованість, але капітану Кемпбелл довелося керувати літаком безпосередньо, без допомоги гідравліки, що вимагало великих фізичних зусиль. Політ до авіабази тривав

близько години. Killer Chick бездоганно посадила пошкоджений літак. На землі у штурмовика нарахували понад 150 пробоїн, а також виявили, що зі стабілізатора буквально вирвало шматки.

Як вище зазначалося, в 2015 році були зняті обмеження на військові спеціальності для жінок. Під час обговорення питання про допуск жінок на всі бойові спеціальності, Корпус морської піхоти США навіть замовив спеціальні дослідження, щоб з'ясувати, наскільки ефективніше працюють виключно чоловічі підрозділи в порівнянні з підрозділами зі змішаним складом. Експерименти показали, що бойові групи, що складаються виключно з чоловіків, краще виконують нормативи по вогневому ураженню противника і витрачають менше часу, ніж змішані групи. Видання Marine Corps Gazette відзначало, що зміна вимог до солдатів через декілька жінок, які, можливо, захочуть служити в бойових підрозділах, було б зміною сформованої структури заради «капризу». Мовляв, жінки в силу фізіологічних особливостей зможуть відповідати вимогам бійця морської піхоти значно менший термін, ніж чоловіки. Однак міністр оборони Ештон Картер тоді наполіг на тому, що винятків не буде, і що жінки зможуть служити і танкістами, і піхотинцями, і кулеметниками, і мінометниками, і командувати в бою. Також для жінок були відкриті двері в підрозділи спеціального призначення.

Але ситуація в бойових підрозділах принципово не змінилася. Справа в тому, що в збройних силах США при здачі фізичних тестів є два стандарти – чоловічий і жіночий. У жінок одні фізичні нормативи, у чоловіків інші, більш високі. Спроби політиків продавити два стандарти фізичної підготовки для бойових підрозділів не мали успіху. Військові наполягли на тому, що в справі захисту батьківщини має бути все-таки рівноправність, тому що у ворогів автомати і бронежилети не діляться на чоловічі і жіночі. В результаті, в лінійних підрозділах жінки представлені не досить широко.

У серпні 2015 вперше в історії дві жінки закінчили Школу рейнджерів армії США. Це двомісячні курси, під час яких кандидати піддаються величезним фізичним навантаженням, позбавлення їжі і сну. Не кожен чоловік зможе пройти такі випробування. З числа кандидатів чоловіків курс до кінця доходило близько половини. Крістен Марі Грієст і Шей Лінн Хейвер змогли пройти програму Школи рейнджерів за всіма стандартами. Всього на цей курс було записано 19 кандидаток. У 2016 році з'явилися перші жінки-піхотинці.

У липні 2017 року Військово-морські сили (ВМС) США оголосили про першу кандидатку на службу в спецназ ВМС SEAL («Морські котики»). Програма підготовки SEAL

дуже складна та має неофіційну назву «Пекельний тиждень». Після кількох тижнів тренувань перша жінка-кандидат відмовилася від продовження підготовки. Пройти вступні випробування в підрозділі спецназу США поки не змогла жодна жінка.

У той же час слід зазначити, що жінки працюють у спецназі США. Існують так звані Cultural Support Teams (CSTs), де використовуються саме жінки. У країнах Близького Сходу жінці набагато легше вступати в контакт з місцевим населенням жіночої статі. Вони виявилися досить ефективні при зборі розвідувальних даних. Члени CST не є операторами бойових підрозділів, вони тільки прикріплюються до них для певних місій.

На сьогодні в збройних силах США близько 15% жінок в діючій армії і близько 23% у резерві. Уже тривалий час у США є жінки-генерали. У 2008 році Енн Данвуді вперше отримала четверту генеральську зірку.

У жовтні 2018 року найбільше з усіх командувань сухопутних військ Сполучених Штатів вперше очолила жінка – генерал-лейтенант Лаура Дж. Річардсон.

Річардсон очолила Командування сил армії США, або FORSCOM, яке є найважливішим у сухопутних військах США. Загальна чисельність військ, що підкоряються цьому командуванню, становить 776 тисяч військових регулярної армії, резерву та Національної гвардії армії США та 96 тисяч цивільних працівників. Основним завданням FORSCOM є підготовка, навчання та оснащення резерву сухопутних військ для виконання завдань як на території власно Сполучених Штатів, так і за кордоном.

Річардсон служить в армії США з 1986 року, в 2012 році вона стала першою жінкою, яка отримала посаду заступника командувача 1-ї кавалерійської дивізії США, відомої як «Перша команда Америки». У 2017 році вона стала заступницею командувача FORSCOM.

Нинішній командувач FORSCOM генерал Роберт Абрамс переходить на посаду командувача військами США у Кореї. Річардсон буде виконувати обов'язки командира до тих пір, поки Сенат офіційно не призначить наступника Абрамса. «В цей проміжний період вона продовжуватиме бути заступником командувача, а також виконуючим обов'язки командувача», – пояснили у FORSCOM, додавши, що кандидатура Річардсон буде розглядається в якості постійного командувача [4].

Враховуючи досвід США, аналізуючи їх досягнення та помилки, вважаємо, що Україна повинна прагнути до паритетного становища жінок і чоловіків під час їх служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, шляхом забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі. Необхідно постійно

застосувати заходи, спрямовані на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків у реалізації їх прав. В свою чергу, розширення повноважень жінок та зміцнення їхньої ролі у процесі здійснення національної оборонної реформи поряд із забезпеченням політичної, соціальної та економічної участі жінок у діяльності суспільства, сприятиме дотриманню Україною своїх зобов'язань за міжнародними угодами, а також досягненню Цілей Сталого Розвитку до 2030 року.

Список використаних джерел.

1. Гуренко М. М. Зародження та становлення ідеї гарантій прав і свобод людини і громадянина у ліберальній теоретико-правовій думці : [моногр.] / М. М. Гуренко. – К. : Логос, 2000. – 167 с.
2. Філософія права : навч. посіб. / [за заг. ред. М. В. Костицького, Б. Ф. Чміля]. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 333 с.
3. Лавріненко Н. Гендерні дослідження в соціології : [прогр. лекційного курсу] / Н. Лавріненко. – К. : Київський ун-т ім. Тараса Шевченка; Ін-т соціології НАН України, 1998. – 24 с.
4. Andrea Diaz For the first time, a woman is leading the largest command in the US Army. URL: https://edition.cnn.com/2018/10/16/us/first-female-commander-us-army-trnd/index.html?utm_content=2018-10-16T21%3A02%3A46&utm_source=fbCNN&utm_term=link&utm_medium=social&fbclid=IwAR1yaLKB2bDoryyJiQc9pmYgTtQQdhsZgyJolPBDqsPEtIhCFNxKIpjLuLU (дата звернення: 30.08.2020).